

Ganzenplan

Interview Jeroen Nuissl

augustus 2024

Pilot verjagen ganzen Eempolder

De faunabeheereenheid Utrecht voerde in het winterseizoen van 2022-2023 en 2023-2024 grootschalige, gecoördineerde verjaagacties uit in de Eempolder. De resultaten en inzichten uit die pilot zijn waardevolle informatie voor het interprovinciale Ganzenplan, waarvoor Zuid-Holland, Noord-Holland, Flevoland, Zeeland en Utrecht de handen ineen hebben geslagen. Jeroen Nuissl, directeur van de FBE Utrecht, vertelt er meer over.

Wie is Jeroen Nuissl?

Jeroen Nuissl is directeur van de Faunabeheereenheid Utrecht. Hij studeerde milieukunde en natuur- en landschapsbeheer, volgde de opleiding tot rentmeester bij Larenstein en studeerde vervolgens agrarisch recht aan de Landbouwuniversiteit. Niet zo gek dus, dat hij zijn loopbaan begon bij de Federatie Particulier Grondbezit (FPG). Toen in 2002 de Flora- en faunawet werd ingevoerd, werden stakeholders zelf verantwoordelijk voor het faunabeheer. Omdat Jeroen bij de FPG ervaring had opgedaan met stakeholdermanagement en het behartigen van verschillende belangen, werd hij gevraagd om, samen met het kersvers geformeerde Utrechtse FBE-bestuur, de allereerste Faunabeheereenheid in Nederland op te zetten. Hij kreeg een PC, een telefoon en een bescheiden budget en bovenal het vertrouwen en ging aan de slag. Eerst voor twee dagen in de week en inmiddels meer dan fulltime, met vijf medewerkers en enkele externe projectleiders.

Jeroen, hoe kijk jij naar ganzenbeheer en de rol van de FBE daarin?

Ik heb er plezier in om verschillende belangen bij elkaar te brengen, ook al is dat niet altijd even makkelijk. Je moet accepteren dat politiek en beleid een eigen dynamiek hebben, die niet altijd strookt met de ecologie van het dier. Enerzijds is politiek besloten om een deel van schade door ganzen te vergoeden via BIJ12. Anderzijds is ons landschap zo ingericht dat het juist uiterst aantrekkelijk is voor ganzen, met eiwitrijke gewassen en natte natuurgebieden vlak naast elkaar. Oplossingen vinden vraagt om integraal denken en het maken van heldere keuzes. Dat is niet altijd in het belang van de politiek. En het is ook echt lastig, want wat laat je zwaarder wegen? Dierenwelzijn, natuur of economie?

Persoonlijk denk ik dat het mooi zou zijn als we schade aan de voorkant kunnen voorkomen. Dit vergt naast de inzet van grondgebruikers en jagers bovenal om integrale keuzes over de inrichting van ons landelijk gebied en bestuurlijk lef om verschillende beleidsdoelen aan elkaar te knopen. Kijk bijvoorbeeld naar de veenweidegebieden: die klinken fors in tot wel 1 cm per jaar. Als gevolg daarvan erodeert het onderliggende veen, met aanzienlijke CO₂-uitstoot tot gevolg. Vernatting van die veengrond levert CO₂-winst op én voorkomt ongewenste bodemdaling, maar zorgt er tegelijk wel voor dat de bodem minder geschikt

wordt als intensieve weidegrond. Anderzijds: de kruiden- en bloemrijke grassen die zich op dergelijke nattere bodems wel thuis voelen, zorgen voor aanzienlijke biodiversiteitswinst en zijn tegelijkertijd veel minder aantrekkelijk als voedsel voor ganzen. Er valt echt winst te behalen door beleidsdoelen slim te koppelen en het voor agrarische ondernemers financieel aantrekkelijk te maken hierop in te spelen. Duurzame oplossingen: daar draait het om, in plaats van aan de achterkant maatschappelijk geld uit te keren aan schijnbaar nog immer oplopende schadetegemoetkomingen. Als FBE kunnen we suggesties doen, maar uiteindelijk is het aan de politiek om knopen door te hakken.

Wat maakt de verjaagpilot in de Eempolder uniek?

We hebben gekozen voor een sterk gebiedsgerichte benadering en een strakke coördinatie: het eerste jaar op een gebied van ca. 5.000 hectare en het tweede jaar is zelfs opgeschaald naar 10.000 ha. Met een betaalde coördinator, vrijwilligers van de lokale wildbeheereenheid, natuurorganisaties, agrariërs en geïnteresseerde omwonenden hielden we dagelijks de ganzen uit het gebied. Met als doel dat ganzen zich daar niet meer prettig zouden voelen en zich daadwerkelijk zouden verplaatsen naar de in de omgeving aanwezige ganzenrustgebieden. Dat is enorm intensief. Elke dag een briefing, vrijwilligers

Gebiedsgerichte gecoördineerde verjaagacties, zoals in de Eempolder, zijn een ander voorbeeld van het op gebiedsniveau reduceren van de ganzenschade. We beogen hiermee de ganzen effectief weg te houden uit een intensief landbouwgebied en deze te verjagen naar omliggende ganzenrustgebieden. En dat werkt!

gericht aansturen naar waar de ganzen die dag zitten, na afloop debriefen en meteen weer een vervolgplanning maken. De intensiteit, de omvang van het gebied en de mate van coördinatie maken de pilots uniek.

Is de schade in de Eempolder inderdaad afgenomen?

Voorheen bedroeg de winterschade ongeveer 1 miljoen euro. Bij de eerste pilot in het winterseizoen 2022/2023 daalde die naar 500.000 euro. Het volgende winterseizoen hebben we het verjaaggebied nog groter gemaakt, wat nog eens 20 tot 30% schadereductie opleverde. Totaal komen we ergens uit tussen de 200.000 en 300.000 euro schade, oftewel een totale schadereductie van pakweg 70-80%! Deze cijfers zijn onder voorbehoud, de data moeten eerst nog goed verwerkt worden, maar het geeft wel een goede indicatie.

Weten jullie waar de verjaagde ganzen heen gegaan zijn?

Bij het formuleren van ons projectvoorstel hadden we het voornemen om ganzen te zenderen,

maar dat bleek financieel onhaalbaar. Een deel van de winterganzen is hoogstwaarschijnlijk naar de omliggende rustgebieden in Gelderland gegaan. En een deel naar het ganzenrustgebied in het Noorderpark. Het lijkt erop dat grauwe ganzen die, in tegenstelling tot de overwinterende kolganzen en brandganzen, primair standvogels in het gebied zijn, zich meer naar de randen van het gebied hebben verplaatst. Deze lieten zich dan ook veel lastiger verjagen.

In hoeverre hebben de verjaagde ganzen elders wel schade veroorzaakt?

Vanuit Gelderland waren er vooraf wel zorgen; men verwachtte meer schade. In de praktijk is dat niet gebleken. Ook op plekken waar wel meer schade was, kon er geen directe relatie worden gelegd met de pilot. Kijk, wij begrijpen natuurlijk dat je door verjagen het probleem vooral verplaatst. Maar door een dergelijke planmatige aanpak is het wel degelijk mogelijk gebleken om ganzen uit een intensief landbouwgebied te weren, daardoor schade effectief te voorkomen en de ganzen te

sturen naar omliggende rustgebieden waar de ganzen wel welkom zijn.'

Wordt het grootschalig verjagen dit jaar herhaald?

Dewens is om het dit winterseizoen weert te doen. De provincie stelt voor om het ook in andere gebieden te gaan doen om nog meer ervaring met deze manier van werken op te doen, maar wel met hetzelfde budget. Dat betekent keuzes maken en mogelijk meer high-end technieken toepassen. Denk aan gebiedssensoren die op basis van geluid de aanwezigheid van ganzen in een gebied kunnen detecteren, deze real-time doorgeven via een app zodat er vervolgens direct en op de juiste plek een verjaagactie kan worden uitgevoerd. Deze gebiedssensoren zijn in het Eemlandse voor het eerst op deze schaal toegepast en gefinetuned. In het nieuw vast te stellen provinciaal beleid is overigens wel sprake van revolving funds. Dat betekent dat besparingen op schade, terugvloeiën naar innoverende verjaagtechnieken en een gebiedsgerichte aanpak.

Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten voor het organiseren van zo'n gebiedsgerichte ganzenverjaging?

De pilots laten zien dat je echt een betaalde coördinator nodig hebt. Het werven en aansturen van vrijwilligers is nu eenmaal niet eenvoudig. Maar ook om de verjaagdruk zo groot te maken dat de ganzen het gebied verlaten zonder dat andere belangen in gevaar komen. Denk bijvoorbeeld aan de in het vroege voorjaar terugkerende weidevogels. Dat betekent veel plannen en regievoeren maar ook simpelweg ervoor zorgen dat de weekroosters bezet zijn en 's morgens heel vroeg aan tafel gaan met de vrijwilligers om de dagplanning door te nemen. Niet iedereen vindt het leuk om zo vaak zo vroeg aanwezig te zijn, dus als coördinator moet je eigenlijk overal bij kunnen springen.

Bovendien moet je als coördinator met alle stakeholders in gesprek blijven. De ene zegt 'wintergasten en weidevogels zijn belangrijk' en de ander zegt 'die ganzen moeten weg, anders kan ik geen boterham verdienen'. Ander voorbeeld: de zondag is in dit gebied een rustdag. Dus wil je draagvlak behouden, dan kan je niet op zondag verjagen. Daarmee accepteer je dus een bepaalde mate van schade en weet je dat je op maandag meer werk hebt.

Tot slot heb je veel vrijwilligers nodig, voor een gebied van 10.000 hectare heb je een poule van ca. 25 - 35 personen nodig. Uiteraard kan het ook met beduidend minder mensen, maar dan wordt het voor deze personen bijna een dagtaak. Bovendien moet men intrinsiek gemotiveerd zijn, het is pittig werk. Het is een uitdaging om die mensen te vinden, maar draait het eenmaal dan vormt zich al snel een hecht team.

Recent zijn er onderzoeken gepubliceerd die aantonen dat verjagen alleen effectief is als er voldoende aantrekkelijk rustgebied in de buurt is. Anders vliegen de ganzen van hot naar her en verbruiken ze veel energie, waardoor ze juist meer moeten eten. Hoe koppelen jullie die resultaten aan de verjaagacties in de Eempolder?

Deze onderzoeksresultaten zijn gebaseerd op modelstudies en sluiten geheel aan op onze waarnemingen in de praktijk. Een gebiedsgerichte ganzenverjaging heeft alleen zin als er voldoende opvanggebieden zijn waar de verjaagde ganzen wel welkom zijn en kunnen foerageren. Wij hebben onderzoeker Monique de Jager, daarom uitgenodigd voor de pilot. Ze vindt het interessant en we hebben afgesproken dat zij aan de slag gaat met data die wij hier verzamelen en analyseren. Zo koppelen we een theoretisch model aan de praktijk.

Bij verjagen moet je zorgen voor voldoende alternatieve voedselgebieden binnen een straal van 1 tot 4 km. Dat vraagt om coördinatie over de provinciegrenzen heen. Bijvoorbeeld afstemming over waar de ganzen heen verjaagd worden, maar ook over de verschillende verjaagen/of bejaagtechnieken. In elke provincie gelden andere vergunningsvoorwaarden, daar moet je ook rekening mee houden.'

Is de Eempolder dan niet juist zo'n alternatief rustgebied?

Van oudsher herbergt de Eempolder aanzienlijke aantallen winterganzen. Dit gebied stond destijds dan ook op kaart als zoekgebied voor de vorming van een ganzenrustgebied. Maar daar was geen draagvlak voor. In het kader van de ruilverkaveling is destijds namelijk gezegd: 'hier is ruimte voor agrarische ontwikkeling'. Zo zie je hoe het werkt, het is een beleidskeuze.

Welke kennis uit de pilots kan worden meegenomen in het interprovinciale Ganzenplan?

Niemand geloofde dat de pilots succesvol zouden zijn. We hebben nu laten zien dat het wel kan. Die kennis kunnen we met elkaar delen. Het is niet het ei van Columbus, maar wel een maatregel in de toolbox om in specifieke gebieden schade te verminderen. De belangrijkste lessen zijn wat mij betreft:

- Het verjagen van grote groepen winterganzen is eenvoudiger dan het verjagen van soorten die hier jaarrond aanwezig zijn. Die beschouwen het gebied namelijk als 'van hen'. Zodra je de gecoördineerde verjaagactiviteit loslaat, zijn de grauwe ganzen die hier standvogel zijn dus snel weer terug.

- Het maakt niet uit of je ganzen verjaagt met ondersteunend afschot of met een laser of ander verjaagmiddel. Het gaat erom, dat de ganzen een gebied als onveilig beschouwen. Het middel is minder belangrijk dan de verjaagdruk, de intensiteit waarmee je verjaagt.
- Het vraagt om strakke coördinatie (zie ook hierboven) en afstemming over de provinciegrenzen heen.

Er is veel inspanning nodig om deze aanpak succesvol te laten zijn; dat hangt simpelweg samen met de omvang van een dergelijke gebiedsgerichte aanpak. Maar het is wel duidelijk dat als de verjaagdruk groot genoeg is, we de ganzen kunnen sturen naar waar we ze hebben willen.

Welke vraag zou jij wetenschappers willen stellen, wat zou jij graag nog willen weten?

Doen we de juiste dingen? We doen heel veel, naar beste eer en geweten. Maar er zijn nog

veel vragen. Bijvoorbeeld de vraag of er een causaal verband is tussen aantallen ganzen en de schade die zij veroorzaken. Veel ganzen, veel schade lijkt voor de hand te liggen maar hoe steekt dat verband nu precies in elkaar en op welke wijze kan beheer (zowel preventief als dodelijk) daarbinnen nu het beste worden ingezet? Dat zijn belangrijke vragen waar de wetenschap ons bij kan helpen.

Dus: help ons mee om te begrijpen of we het probleem met de huidige aanpak voldoende tackelen, of dat er andere maatregelen nodig zijn, in andere periodes. Moeten we bijvoorbeeld naar schadebestrijding op perceelsniveau in plaats van populatiereductie? Of moeten ganzen juist op de jachtlijst? Hoe kunnen we het met elkaar zo goed mogelijk regelen? Als er een duidelijke koers is, helder beleid vanuit gefundeerd wetenschappelijk onderzoek, kunnen de FBE's het samen met hun stakeholders gaan regelen!